

સુમુલ સેતુ

અંક નં. ૦૦૬
૨૦૨૧

આદર્શ (આઈડીયલ) એટલે શું ?

આદર્શ એટલે કોઈપણ વ્યક્તિ, સંસ્થા, સમુદાય, વસ્તુ, પ્રક્રિયા એ બાબતે જન સમુદાયના અભિપ્રાય મુજબ સૈદ્ધાંતિક રીતે કે તેમના હેતુઓ અથવા ઉપયોગ તરફ સંપૂર્ણ હોય, શ્રેષ્ઠ હોય, સંતોષકારક હોય, નમૂનેદાર હોય, સન્માનીય હોય, સર્વોચ્ચ અને સર્વમાન્ય હોય તો તે વ્યક્તિ, સંસ્થા, સમુદાય, વસ્તુ કે પ્રક્રિયાએ આદર્શ છે તેમ કહી શકાય.

આદર્શ બાબત એ અન્ય કોઈને ત્યાં સુધી જવા માટે પ્રેરણાબળ પુરૂ પાડે છે.

- આદર્શ બાબત કોઈપણ માટે ઉદાહરણ રૂપ અને તેનું આચરણ કરવા પ્રેરાય છે.
- આદર્શ બાબત કોઈપણ માટે હંમેશા હિતકારી સાબિત થાય છે.
- આદર્શ બાબત કોઈપણ માટે લાભદાયક સાબિત થાય છે.
- આદર્શ બાબત કોઈપણ માટે પારદર્શકતા અને વિશ્વાસનીયતા વધારે છે.
- આદર્શ બાબત સૌ કોઈને નમૂનેદાર કે આદર્શવાદી બનવાનું બળ પુરૂ પાડે છે.
- આદર્શ બાબત સૌ કોઈને હકારાત્મક હરીફાઈ કરવા પ્રેરે છે.
- આદર્શ બાબત એ સૌ કોઈને સર્વ ગુણ સંપન્ન અને સન્માનીયતા નો ભાવ પ્રગટ કરે છે.
- આદર્શ બાબત સૌ કોઈને શ્રેષ્ઠતા તરફ અંગુલી નિર્દેશ કરે છે.

- આદર્શ બાબત હંમેશા જનહિતને વધુ મજબુત બનાવે છે.
- આદર્શ બાબત ભવિષ્યનું સર્વોચ્ચતા તરફ ગતિ કરવા પ્રેરક બળ પુરૂ પાડે છે.
- આદર્શ બાબત હરીફાઈ મૂકત હકારાત્મક અભિગમનું વાતાવરણ પુરૂ પાડે છે.
- આદર્શ બાબત આંતરીક શક્તિઓને ખીલવા, વિકસાવવા અને સફળ બનવાનું દૃઢ સંકલ્પ બળ પુરૂ પાડે છે.

આદર્શ સંસ્થા એટલે શું ?

આદર્શ સંસ્થા એટલે તે

- (૧) સરળતાથી નિર્માણ કરી શકાય.
- (૨) દરેક માટે વિકાસની ભરપુર તકો સમાયેલી હોય.
- (૩) જોખમનું પ્રમાણ નહીવત હોય.
- (૪) વિકાસ માટેના નિયંત્રણો ઓછા હોય.
- (૫) વિકાસમાં સાતત્યતા જળવાતી હોય.
- (૬) સંસ્થાની બાબતો પુરી સ્વતંત્રતાથી જળવાતી હોય.
- (૭) નાણાકીય વ્યય નિયંત્રણમાં હોય.
- (૮) તમામ ગ્રાહકોને સંતોષ મળતો હોય.
- (૯) સંસ્થા પર્યાવરણ વાદી અને સમાજ પ્રત્યે ઉત્તરદાયીત્વની ભાવના સાથે કાર્ય કરતી હોય.
- (૧૦) સામાન્ય જનસમુદાયમાં સર્વમાન્ય હોય.
- (૧૧) અન્ય સૌ કોઈ માટે રોલ મોડેલ બની શકે તેમ હોય.

- (૧૨) સંસ્થાનો સમાંતર વિકાસ થતો હોય.
- (૧૩) સંસ્થાને માપદંડ તરીકે સ્વીકારી અન્ય કોઈ તે પ્રવૃત્તિમાં જોડાતા હોય.
- (૧૪) સંસ્થામાં સામાજિક, શૈક્ષણિક સમાનતાને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવતું હોય.
- (૧૫) સંસ્થાની અમૂલ્ય ધ્રાન્ડ વેલ્યુ હોય.
- (૧૬) સંસ્થા પ્રત્યે સૌ કોઈને વિશ્વસનીયતા જોડાયેલી હોય.
- (૧૭) સંસ્થા અન્ય સૌ કોઈ માટે ઉદાહરણરૂપ બની શકે તેવી હોય.
- (૧૮) સંસ્થામાં માનવબળ, કુદરતી સ્ત્રોતોનો વ્યય ઓછો થતો હોય.
- (૧૯) સંસ્થા કોઈનું નુકશાન કર્યા વિના રોજગારીનું સર્જન વધારનારી હોય.

આદર્શવાદી વિચારધારાથી ઉદભવેલી દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિ

આપણી સહકારી પ્રવૃત્તિએ તેના આદર્શ સહકારી સિંધ્ધાતો પર કાર્ય કરી રહી છે.

- (૧) સ્વૈચ્છીક અને ખુલ્લુ સભ્યપદ.
- (૨) સભાસદોનો લોકશાહી અંકુશ.
- (૩) સભાસદ આર્થિક સહભાગીદારી.
- (૪) સ્વાયતતા અને સ્વતંત્રતા.
- (૫) શિક્ષણ, તાલીમ અને માહિતી.
- (૬) સહકારી સંસ્થાઓ વચ્ચે પરસ્પર સહકાર.
- (૭) સમાજ પરત્વે ઉત્તરદાયીત્વ.

સહકારી સિંધ્ધાતોને વહેલી અને વર્ષો જૂની આપણી દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિએ ગ્રામ્ય જન જીવનના સર્વાંગી વિકાસમાં પાયાનું કામ કરી રહી છે. આપણી દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિ તેના સિંધ્ધાતોને સાચા અર્થમાં મૂતિમંત કરવામાં અન્ય કોઈપણ સંસ્થા કરતા આપણા મોટા જન સમુદાય સાથે આદર્શવાદી દૂધ સહકારી સંસ્થા અને પ્રવૃત્તિ બનવા પામેલ છે.

સમગ્ર વિશ્વમાં આજે આપણી દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિ માનભેર સર્વ માન્ય ગણતા આપણી દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિ

“અમૂલ” ના નામે જગ વિખ્યાત બનેલ છે.

આપણી જગ વિખ્યાત બનેલ “અમૂલ” ની તમામ પ્રવૃત્તિ કે પ્રોડક્ટ ને તમામ વર્ગના લોકો માનભેર સ્વીકારે છે. એટલે કે દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિનું આદર્શ ઉદાહરણ એટલે “અમૂલ”.

આપણે આવી આદર્શ દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિને ક્ષેત્રીય રીતે જોઈએ તો આપણું ગ્રામ્ય કક્ષાનું દૂધ સહકારી પ્રવૃત્તિનું એકમ એટલે ગામની દૂધ સહકારી મંડળી.

આપણી મંડળી સહકારના સિંધ્ધાતો મુજબ “આદર્શ દૂધ મંડળી” છે કે કેમ તે બાબતે આપણે મનોમંથન કરીએ અને તેને વધુ શ્રેષ્ઠ અને સર્વોચ્ચ સ્થાને લઈ જવા સામૂહિક પ્રયત્નો કરીએ.

આપણી દૂધ મંડળીના જુદા જુદા ક્ષેત્રમાં વિભાજન કરીએ તો.....

- (૧) દૂધ ઉત્પાદનના ક્ષેત્રે.
- (૨) દૂધ સંપાદનના ક્ષેત્રે.
- (૩) દૂધ મંડળીના કમીટી સભ્યોની કામગીરી ક્ષેત્રે.
- (૪) દૂધ મંડળીની માળખાકીય સુવિધા ક્ષેત્રે.
- (૫) દૂધ મંડળીના મંત્રીની કામગીરી ક્ષેત્રે.
- (૬) દૂધ મંડળીના કર્મચારી કામગીરી ક્ષેત્રે.
- (૭) દૂધ મંડળી ગુણવત્તા ક્ષેત્રે.
- (૮) દૂધ મંડળી નાણાકીય વ્યવહાર ક્ષેત્રે.
- (૯) દૂધ મંડળી હિસાબી કામગીરી ક્ષેત્રે.
- (૧૦) દૂધ મંડળીની ગ્રાહકલક્ષી કામગીરી ક્ષેત્રે.
- (૧૧) દૂધ મંડળીની સામાજિક કામગીરી ક્ષેત્રે.

દૂધ ઉત્પાદન ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ મંડળી પાસે ગામના તમામ દૂધાળા પશુઓની સંપૂર્ણ વિગતોનો રેકોર્ડ હોય અને તેમાં સતત સુધારણા મુજબ રેકોર્ડ અપડેટ થતો હોય.
- ▶ ગામના તમામ પશુઓની વિગતો દર્શાવતી માહિતી મંડળીના જાહેર સ્થળે લગાવેલ હોય.
- ▶ ગામના કુલ પુખ્ત દૂધાળા પશુઓ પૈકી ૬૦ ટકા દૂધ આપતા હોય.
- ▶ ગામના કુલ પુખ્ત દૂધાળા પશુઓ પૈકી ૬૦ ટકા પશુઓ ગાભણ હોય.
- ▶ વિચાણ બાદ દરેક પશુ ૩ માસમાં ગાભણ થઈ જતા હોય.
- ▶ વાછરડી/પાડીનો મૃત્યુદર ૧૦ ટકાથી ઓછો હોય.

- ▶ વાછરડી દોઢ વર્ષ અને પાડી ૨ વર્ષની ઉંમરે ગાભણ થતી હોય.
- ▶ દરેક દૂધાળા પશુનું વાર્ષિક વિચારણ થતુ હોય.
- ▶ બિન ઉત્પાદક પશુઓ નિભાવવા ના પડતા હોય.
- ▶ ઓછામાં ઓછા ૫ દૂધાળા પશુઓ રાખતા હોય.
- ▶ સંકર ગાયનું દૈનિક સરેરાશ ૧૦ લિટર, ભેંસનું દૈનિક સરેરાશ ૮ લિટર અને દેશી ગાયનું દૈનિક સરેરાશ ૪ લિટર દૂધ મળતું હોય.
- ▶ ઓલાદ સુધારણા માટે કૃત્રિમ બિજદાન સેવાનો ૧૦૦ ટકા અમલ થતો હોય.
- ▶ પશુઓને દૈનિક જરૂરીયાત મુજબનો પૌષ્ટિક લીલો તથા સૂકોચારો પશુપાલકો જાતે જ બનાવતા હોય અથવા ગામમાં જ ઉપલબ્ધ હોય.
- ▶ મંડળી મારફત ફક્ત સુમુલ દાણ ફેક્ટરીના સમતોલ દાણ અને મીનરલ મીક્ષરનો જ ઉપયોગ થતો હોય.
- ▶ જરૂરીયાત મુજબ અને જુદા જુદા રોગ અટકાવ માટે સમયાંતરે ફરજિયાત રસીકરણ કરવામાં આવતું હોય.
- ▶ ચાફકટર અને ૨૪ કલાક પાણીની સગવડતાઓ હોય.
- ▶ યોગ્ય હવા ઉજાસ અને જરૂરીયાત મુજબના પશુ રહેઠાણ હોય.
- ▶ દરેક પશુપાલકો પોતાની દૂધના ધંધાની આવક-બાવકના હિસાબો નિયમિત રાખતા હોય.
- ▶ સુમુલની વિકાસલક્ષી તમામ યોજનાઓનો અસરકારક રીતે અમલ થતો હોય.
- ▶ પશુઓની નિયમિત માવજત કરવામાં આવતી હોય.
- ▶ કૃમિનાશક કાર્યક્રમનો સફળ અમલ થતો હોય.

- ▶ દૂધ ઉત્પાદકો દૂધ દોહી ૧૫ મિનિટમાં જ ગાળી, સાંધા વિનાની સ્ટીલની સ્વચ્છ બરણીમાં જ મંડળી ખાતે દૂધ ભરવા આવતા હોય.
- ▶ દૂધ દોહન અને દૂધ ભરવાના સમયમાં નિયમિતતા જળવાતી હોય.
- ▶ વાસી, ખાટુ, બિન ગુણવત્તાયુક્ત દૂધ ન આવતું હોય તેમજ ગુણવત્તાની નિયમિત મંડળી કક્ષાએ ચકાસણી થતી હોય, સેમ્પલો લેવાતા હોય.
- ▶ દૂધ ભરવા માટે જરૂરી જગ્યા અને નિયમિત મંડળીના નિયમોનું પાલન કરતા હોય.
- ▶ સ્વચ્છતાનો સખત અમલ થતો હોય.
- ▶ કર્મચારી અને દૂધ ભરનાર વચ્ચે નમ્રતા ભર્યો વ્યવહાર થતો હોય અને એક સુખતા અને સમાનતા જળવાતી હોય.
- ▶ મંડળીનું પાકું સુવિધાયુક્ત દૂધ ઘર હોય.
- ▶ મંડળી ખાતે એએમસીએસ, મીલ્ક એનાલાઈઝર અને જરૂરીયાત મુજબ બીસીયુ કાર્યરત હોય.
- ▶ ગુણવત્તા ચકાસણી માટે તાલીમબદ્ધ માહિતગાર કર્મચારીઓ હોય.
- ▶ દૂધની ગુણવત્તા ચકાસણીના સાધનો, કેમીકલ યોગ્ય બાળવણી અને માપદંડો મુજબની કામગીરી થતી હોય.
- ▶ દૂધની ગુણવત્તા મુજબના દૂધના વજન, ફેટ, ધનતત્વ દુધની રકમ સાથેની સ્લીપ નિયમિત મળતી હોય.
- ▶ દૂધ મંડળીનો વહીવટી ખર્ચ નહીવત હોય.
- ▶ દૂધ મંડળી ખાતે સ્વચ્છ, તાજા પાણીની વ્યવસ્થા હોય.
- ▶ દૂધ ભરવાનું સ્થળ સુવિધા યુક્ત હોય.
- ▶ દૂધ ભરવા માટે લોકો આનંદથી આવે તેવું વાતાવરણ બની શકતું હોય.

દૂધ સંપાદન ક્ષેત્રે આદર્શ મંડળી

- ▶ ગામનું વેચાણ લાયક તમામ દૂધ મંડળીમાં આવતું હોય.
- ▶ વાર્ષિક દૂધ ઉત્પાદન વધતુ હોય અને જથ્થો નિયમિત જળવાઈ રહેતો હોય.
- ▶ ગુણવત્તાયુક્ત, સ્વચ્છ, તાજુ, સમયસર દૂધ એકત્ર થતુ હોય.
- ▶ દૂધની ગુણવત્તાના તમામ સાધનો મંડળી ધરાવતી હોય અને તેનો નિયમિત ઉપયોગ થતો હોય.
- ▶ દૂધની ગુણવત્તા મુજબ દૂધના ભાવો ચુકવાતા હોય.
- ▶ સવાર, સાંજ ઓછા સમયમાં દૂધ એકત્રીકરણ થતુ હોય.

દૂધની ગુણવત્તા ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ સભ્યો તરફથી સવાર/સાંજ નિયમિત સાંધા વિનાની બરણીમાં દૂધ આવતું હોય.
- ▶ ઓછા સમયમાં દૂધ એકત્રીકરણ થતુ હોય.
- ▶ દૂધ દોહન અને દૂધ ભરવાના સમયમાં નિયમિતતા હોય.
- ▶ વાસી, ભેળસેળ યુક્ત, ઠંડુ, ખાટુ દૂધ ન આવતું હોય.
- ▶ તાજા વિચારણ પશુનું દૂધ ન આવતું હોય.
- ▶ હલકી કક્ષાનું દૂધ ન આવતું હોય.
- ▶ ગુણવત્તા મુજબ દૂધના ભાવો ચુકવાતા હોય.

કમીટી સભ્યોની કામગીરી ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ કમીટી સભ્ય મંડળીના પેટા કાયદા મુજબની લાયકાત ધરાવતા હોય.
- ▶ તેમના હકક ફરજ અને જવાબદારી પ્રત્યે પુરતી માહિતી હોય.
- ▶ દૂધ મંડળીના વિકાસ અને હિત બાબતે જાગૃત હોય.
- ▶ દૂધ મંડળીને લાગુ પડતા સહકારી તથા સરકારી કાયદાઓથી જાણકાર હોય.
- ▶ કમીટી સભ્ય તેમની નિતિવિષયક અને વ્યવસાયીક રીતે તાલીમ બદ્ધ હોય.
- ▶ દૂધ મંડળીની કામગીરી/જવાબદારી બાબતે સમય આપી શકે તેવા હોય.
- ▶ સમગ્ર કમીટીમાં એકરૂપતા જળવાઈ રહે તેવી વિચારદ્રષ્ટી ધરાવતા હોય.
- ▶ સ્વૈચ્છીક મંડળીના હિત અને ઉત્પાદકોના હિતની જવાબદારી લેતા હોય.
- ▶ માસીક કમીટી મીટીંગ બાબતે અગાઉથી એજન્ડા નક્કી થતા હોય, મીટીંગ અગાઉ એજન્ડા લેખીત વહેંચાતા હોય, અને તમામ એજન્ડા મુજબ મીટીંગ થતી હોય.
- ▶ એજન્ડા મુજબના દરેક કામોમાં ઉંડાણ પૂર્વક ચર્ચા, આંકડાકીય માહિતી મેળવવી, ખર્ચા નિયંત્રણ કરવામાં આવતા હોય, દૂધ ચુકવણા બાબતે ચર્ચા થતી હોય, મંડળીના અને ઉત્પાદકોના વિકાસ માટે ચર્ચા થતી હોય, સંઘ અને સરકારના પરિપત્રોનું વાંચન થઈ યોગ્ય અમલ અને તેનું સતત મોનીટરીંગ થતું હોય.
- ▶ કમીટી મીટીંગ ના ઠરાવો નિયમિત લખાતા હોય અને તેનો અમલ કરાવતા હોય અને તેઓ પોતે પણ અમલ કરતા હોય.
- ▶ મંડળીના હિસાબો નિયમિત મંડળી સ્થળે જ મંડળીના કર્મચારી મારફત જ લખાતા હોય, ઓડીટ થતું હોય અને ઓડીટ દુરસ્તી નિયમિત થતી હોય અને તમામ બાબતો વાંચનમાં લઈ તેનો અમલ થતો હોય.
- ▶ મંડળીના વિકાસના નિર્ણયોમાં મહત્વની ભૂમિકા હોય.
- ▶ મંડળીના આર્થિક વ્યવહારોમાં પારદર્શકતા હોય, વિવિધ

ફંડો, રોકાણો, હાથ પર મર્યાદા મૂજબની સીલક, બેંકના નિયમિત વ્યવહારો, બાકીદારો પાસેથી વસૂલાતની કાર્યવાહી કરાવતા હોય.

- ▶ અન્ય સંસ્થા કે મંડળી સાથે સંકલન અને સારી મંડળીના સંઘના યુનિટો, આદર્શ ડેરી ફાર્મની મૂલાકાતો અને તેનો મંડળીના પશુપાલક કક્ષાએ અને મંડળી કક્ષાએ હકારાત્મક અમલ કરે અને કરાવતા હોય.
- ▶ દૂધ એકત્રીકરણ સમયે સુચક હાજરી હોય.
- ▶ કર્મચારીના વર્તન, વ્યવહાર, કામગીરી બાબતે નિરીક્ષણ કરતા હોય.
- ▶ કર્મચારીને તાલીમ બદ્ધ અને સક્ષમ બનાવવા કટીબદ્ધ હોય.
- ▶ અભ્યાસ જ્ઞાન, અનુભવ અને કૌશલ્ય મુજબ કામગીરીની વહેંચણી અને યોગ્ય મહેનતાણુ ચુકવવામાં આવતું હોય.
- ▶ મંડળીના આંતરીક વહીવટ માટે અનુભવી, જાણકાર વ્યક્તિની પેટા સમીતી બનાવી કામગીરીનો અમલીકરણ થતો હોય.
- ▶ દૂધ સંઘના અધીકારીઓનું સતત માર્ગદર્શન લઈ કાર્યવાહી થતી હોય.
- ▶ કમીટી સભ્યના મૂલ્યો જેવા કે મદદની ભાવના, પ્રમાણીકતા, ફરજ પાલન, ઉત્સાહી, પારદર્શકતા, સેવાભાવી, સહકારીતા અને સંગઠીતતામાં માનવા અને આચરણ કરતા હોય.
- ▶ મંડળીના ગ્રાહકો જેવા કે દૂધ સંઘ, સભાસદો અને મંડળીના કર્મચારીઓ પ્રત્યે પુરા સહયોગથી સંતોષકારક અને સભાનતા પૂર્વકની કામગીરી કરતા હોય.
- ▶ દર માસે મંડળીના વિકાસના, ખર્ચના, કાર્યક્રમોના સતત વિશ્લેષણ થતા હોય અને વિકાસને કેન્દ્રમાં રાખી કામ કરતા હોય.
- ▶ મંડળીના વિકાસનું ભાવી આયોજન તૈયાર કરતા હોય અને તેને અનુરૂપ સમગ્ર કામગીરી હાથ ધરવામાં આવતી હોય.
- ▶ મંડળીના હિસાબો, રેકોર્ડ, સીલક, બેંક વહીવટ, સંઘ સાથેનો વ્યવહાર, સ્ટોક જાળવણી બાબતે સતત કાર્યશીલ હોય.
- ▶ મંડળીના પેટા નિયમોને આધિન મંડળીનો વિકાસ કરવાનો પથ તૈયાર કરતા હોય.

કર્મચારી કામગીરી ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ કમીટીના હુકમ/નિર્ણય અનુસરી પુરી પંત, મહેનત, લાગણીસભર, નમ્રતા, સેવાભાવી વ્યવહાર, સમય મર્યાદામાં ઉત્સાહથી કામ પૂર્ણ કરતા હોય.
- ▶ સમયમર્યાદામાં ફરજ પાલન માટે પુરતા જાણકાર હોય.
- ▶ મંડળીના રોજબરોજની કામગીરી નિયમિત અને સફળતા પૂર્વક પુરી થતી હોય.
- ▶ સતત તાલીમ અને માર્ગદર્શન મેળવી વધુ કાર્યક્ષમ બની કામ કરતા ઉત્સાહી હોય.
- ▶ મંડળીનું કામકાજ અને ઇંધો વધે તેવા પ્રયાસો કરતા હોય.
- ▶ દૂધ ઉત્પાદકો સાથે માયાળુ, નમ્ર વાણી, વ્યવહાર કરી તેઓને પૂરતો સંતોષ આપતા હોય.
- ▶ મંડળીના તમામ હિસાબો, દફતરો, રેકોર્ડ, સ્ટોક, નાણાકીય લેવડ દેવડ, દૂધ એકત્રીકરણ, વસ્તુઓની વેચાણ આપ લે નિભાવતા હોય.
- ▶ રેકોર્ડ જાળવણી કરવામાં આવતી હોય.
- ▶ મંડળીની અસ્કચામતોની યોગ્ય જાળવણી કરતા હોય.
- ▶ વાર્ષિક અંદાજપત્ર અને તે મુજબના કાર્યો કરતા હોય.
- ▶ સભાસદોનો વ્યવસાયીક ઉત્સાહ વધારવા સમયપાલન, મદદગાર, ઉત્સાહી અને મધ્યસ્થી રહી શકે તેવા હોય.
- ▶ કામને અનુરૂપ અભ્યાસ, તાલીમ બદ્ધ અને અનુભવી હોય.
- ▶ દૂધ સંઘ, સરકારી તથા અન્ય સહકારી સંસ્થાઓ અને સભાસદો, કમીટી સભ્યો વચ્ચે સહકારી કડીરૂપ ભૂમિકા ભજવતા હોય.
- ▶ સહકારી/સરકારી નિયંત્રણોનું પાલન કરતા હોય.
- ▶ કર્મચારીઓ ગામના લોકો તેમને માનભેર સ્વીકારે તેવો વાણી, વર્તન, વ્યવહાર હોય.

માળખાકીય સુવિધા ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ મંડળીનું પાકું, સુવિધાયુક્ત દરેક લોકોને આવવા-જવા સુગમતા ભર્યું દૂધ ઘર હોય.
- ▶ દૂધ ઘરમાં ઓફિસ, ગોડાઉન, દૂધ એકત્રીકરણ, બીસીયુ હોય તો બીસીયુ રૂમ, જનરેટર વિભાગ, સંડાસ, બાથરૂમ, પાણી, વિજળી સુવિધા હોય.
- ▶ સભાસદોને બેસવા હોલ, બાકડા કે સરળ વ્યવસ્થા હોય.
- ▶ દૂધ એકત્રીકરણના તમામ આધુનિક અને કાર્ય કરતા

સાધનો હોય, કોમ્પ્યુટરાઈઝ સભ્યોના તથા પશુઓના રેકોર્ડ જાળવણી થતી હોય.

- ▶ કર્મચારીની કામગીરી માટે જરૂરી સંસાધનો અને સુવિધાઓ હોય.
- ▶ મંડળી આસપાસ સાફસફાઈ તથા સુંદર બગીચો, ઝાડ હોય.
- ▶ મંડળીના વ્યવહારો વધે તેમ સુવિધાઓ વધતી હોય.
- ▶ મંડળીમાં વ્યવસાયલક્ષી, લોકોપયોગી સાહીત્ય કે લાઈબ્રેરીનું આયોજન હોય.
- ▶ નાણાકીય વ્યવહારોની સુવિધાઓ હોય.

નાણાકીય વ્યવહાર ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ સભાસદોને નિયમિત, વધુમાં વધુ ભાવ ચૂકવણી કરવામાં આવતી હોય તેમજ બોનસ અને ભાવફેર પણ નિયમિત ચૂકવતો હોય
- ▶ મંડળી સ્થળે જ એટીએમથી અથવા બેંકમાં પેમેન્ટ થતુ હોય.
- ▶ નાણાકીય લેવડ દેવડ માટે તમામ વ્યવહારો કોમ્પ્યુટરાઈઝ કરેલ હોય.
- ▶ સભાસદોને આર્થિક સહાયરૂપ થવામાં મંડળી તત્પર હોય અને તે મૂજબની યોજનાઓ કાર્યરત હોય.
- ▶ સભાસદ બચત, થાપણ, ફંડોમાં રોકાણમાં મંડળી અગ્રેસર હોય.
- ▶ દર વર્ષે મંડળીનું ટર્નઓવર વધતુ હોય તેમજ ઉત્પાદકોને વધુ વળતર ચૂકવવામાં આવતુ હોય.
- ▶ મંડળી દ્વારા અન્ય વ્યવસાય કરી વધુ વળતર આપવાના પ્રયત્નો થતા હોય.
- ▶ મંડળીના સભ્યોની આવક વધારવાના તમામ પરીણામલક્ષી પ્રયત્નો કરવામાં આવતા હોય.
- ▶ મંડળીના ફંડોનું યોગ્ય જગ્યાએ રોકાણ અને વધુ વળતર મેળવવાના પ્રયત્નો થતા હોય.
- ▶ નાણાકીય વ્યવહારો મંડળીના સભ્યો, કર્મચારીઓના ઉત્થાનને કેન્દ્રમાં રાખી કરવામાં આવતા હોય.

હિસાબી ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- ▶ દૂધ મંડળીના હિસાબો મંત્રી મારફત મંડળી સ્થળે જ કોમ્પ્યુટરમાં લખાતા હોય.
- ▶ દરરોજના રોજમેળ દરરોજ લખાઈ જતા હોય.
- ▶ હિસાબમાં પુરી પારદર્શકતા અને વાસ્તવિકતા હોય.

- ▶ માસીક હિસાબી પત્રકો, ખર્ચ અને તેના તારણોનું કમીટીમાં વાંચનમાં લેવાતા હોય અને આ બાબતે સઘન ચર્ચા થતી હોય.
- ▶ નાણાકીય વ્યવહારો જેવા કે રોકડ પેમેન્ટ, ચેક પેમેન્ટ, બેંક પેમેન્ટ, વાસ્તવીક રીતે પેટાકાયદા અનુસાર થતા હોય.
- ▶ દરેક વર્ષના હિસાબોના રેકોર્ડની જાળવણી થતી હોય.
- ▶ આંતરીક ઓડીટર સક્ષમ રીતે કાર્ય કરતા હોય.
- ▶ સમયાંતરે ઓડીટ થાય, ઓડીટ દુરસ્તી થાય અને મંડળીનો ઓડીટી વર્ગ આવતો હોય.
- ▶ હિસાબો દૂધ ઉત્પાદકો પણ જોઈ શકે તેવી વ્યવસ્થા મંડળી કક્ષાએ હોય.
- ▶ હિસાબ મંડળીના વિકાસનો પાયો છે તેવું મંડળી સ્વીકારતી હોય.
- ▶ સભાઓમાં સભાસદોને હિસાબોનું સભાસદોને સરળતાથી સમજણ આપી શકાય તેવા હોવા જોઈએ.
- ▶ હિસાબો થયેલા ખર્ચા નિયંત્રણમાં સરળતાથી ઉપયોગી થાય તેવા સુલભ હોવા જોઈએ.
- ▶ દફતરોનો રેકોર્ડ જાળવણી મંડળી કક્ષાએ થતી હોય.

ગ્રાહકલક્ષી કામગીરી ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

મંડળીના વહીવટ કર્તાઓને મંડળીની રચના વેપારીના શોષણમાંથી મુક્ત થવા ગામમાં રોજગારીની તકો વધારવા, આર્થિક ધોરણ સુધારવા માટે, ગામમાં જ દૂધના પોષણક્ષમ ભાવોની વેચાણ વ્યવસ્થા માટે, ઉત્પાદકો વ્યવસાયીકો નિર્ણયમાં સહભાગી થઈ વિકાસ સાધી શકે તેવા હેતુથી દૂધ સહકારી મંડળીની રચના કરવામાં આવેલ છે તેને કેન્દ્રમાં રાખી મંડળી ગ્રાહકલક્ષી કામગીરી કરતી હોય તેમના ગ્રાહકો દૂધ સંઘ, મંડળીના કર્મચારીઓ અને દૂધ ઉત્પાદકો છે.

- દૂધ સંઘ** - નિયમિત સમયસર ચોખ્ખુ ગુણવત્તાવાળું દૂધ પુર પાડે.
- મંડળીના કર્મચારીનો સહકાર મળી રહે.
 - સંઘની યોજનાનો અમલ કરવામાં આવે.

- મંડળી કર્મચારી** - કમીટી સભ્યોનો સાથ સહકાર મળી રહે.
- કર્મચારીના કામની યોગ્ય વહેંચણી.
 - કર્મચારીને કામને અનુરૂપ યોગ્ય તાલીમ મળતી હોય.
 - યોગ્ય વેતન મળતું હોય.

સભાસદો

- સભાસદોનો સહકાર મળી રહેતો હોય.
- સરકારની પીએફ જેવી સુવિધા ઉપલબ્ધ થતી હોય.
- કર્મચારી મંડળી વિકાસના અભિપ્રાયો મૂકત રીતે આપી શકતા હોય.
- દૂધ ભરવા યોગ્ય સમય, સ્થળ અને વાતાવરણ મળી રહેવું હોય.
- દૂધના ગુણવત્તા મુજબના યોગ્ય ભાવો મળતા હોય.
- કર્મચારીનો પુરતો સહકાર મળતો હોય.
- કમીટી સભ્યો ગ્રાહકલક્ષી યોજનાને પ્રાધાન્ય આપતા હોય.
- દૂધના મહત્તમ ભાવો મળતા હોય.
- મંડળીનો ખર્ચ નિયંત્રણમાં હોય.
- દૂધના નાણાં સમયસર અને પુરેપુરા મળી રહેતા હોય.
- આકસ્મીક કારણોસર નાણા જરૂરીયાતમાં મંડળી મદદરૂપ થતી હોય.
- સંઘ કે સરકારની યોજનાઓની માહિતી સભ્યો સુધી પહોંચાડવામાં આવતી હોય અને તેનો અમલ થતો હોય.
- નાણાકીય ખર્ચ સભ્યોના હિત અને પેટાકાયદાને આધિન થતા હોય.
- સભ્યોની આવક વધારવાના કાર્યક્રમો મંડળી મારફત થતા હોય.
- સભ્યો માટે સામાજિક, શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો મંડળી મારફત થતા હોય.

સામાજિક કામગીરી ક્ષેત્રે આદર્શ દૂધ મંડળી

- મંડળી સમાજ ઉપયોગી કાર્યક્રમો કરતી હોય.
- સભ્યોના વિમા, મૃત્યુસમયે, સામાજિક પ્રસંગ, શિક્ષણ, આરોગ્ય બાબતે કાર્યક્રમો કે સુવિધા પુરી પાડતી હોય.
- સામુહીક જનભાગીદારીથી વ્યસનમુક્તી, વૃક્ષારોપણ, બાયોગેસ, જળસંચય, પીવાના પાણીનું આયોજન કરવામાં સારી પ્રવૃત્તિને પ્રોત્સાહીત કરવામાં આવતી હોય, ઈનામી યોજના અમલમાં હોય.

ચાલો આપણે સૌ આપણી દૂધ મંડળીને દરેક ક્ષેત્રે સહકારીતા અને સંગઠીતતાથી વધુ આદર્શ સંસ્થા દૂધ મંડળી તરીકે પ્રસ્થાપીત કરીએ -

માનસિંહ પટેલ
પ્રમુખ, સુમુલ ડેરી

રવાના : સુરત જિલ્લા સહકારી દૂધ ઉત્પાદક સંઘ લિ. પો.બો. ૫૦૧, સુમુલ, સુરત-૩૯૫૦૦૮.

